

Πολιτιστικά και άλλα...

© Δημιουργία: Γιώργος Καρούζακας

Ο Μόραλης εκθέτει γλυπτά και μιλάει για την Αίγινα

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΡΟΥΖΑΚΗ

Ο Γιάννης Μόραλης είχε κρατήσει σχεδόν μυστική την προετοιμασία της νέας του έκθεσης στη γκαλερί «Ζουμπουλάκη». Η είδηση της παρουσίασης καινούργιας δουλειάς από τον «κλασικό της σύγχρονης ελληνικής τέχνης» είναι πάντα γεγονός. Πόσο μάλλον αυτή τη στιγμή: ο 88χρονος ζωγράφος επιχειρεί μια τομή στην καλλιτεχνική πράξη: μεταφέρει τη ζωγραφική του στις τρεις διαστάσεις, εκθέτοντας, πρώτη φορά, μια σειρά γλυπτών μεγάλων διαστάσεων.

Ο ζωγράφος είχε και άλλοτε ασχοληθεί με τη γλυπτική. Στην έκθεση «Προεκτάσεις», όμως, δίνει στις πλαστικές του φόρμες μνημειακές διαστάσεις. Ένα άπτιλο ζωγραφικό έργο που φιλοτέχνησε στην Αίγινα το καλοκαίρι του '74, αλλά και τα ζωγραφικά, επίσης, έργα «Ερωτικό» και «Συνάντηση» αποτέλεσαν τη μαγιά της δημιουργίας των τριών μεταλλικών γλυπτών που δεσπόζουν στο λευκό χώρο της γκαλερί. Μικρότερης κλίμακας γλυπτά, αλλά και μια σειρά «πολλαπλών» εμπλουτίζουν την έκθεση.

Πριν από λίγες μέρες, ενώ μια ομάδα ανθρώπων προετοίμαζε πυρετωδώς την έκθεσή του, είδαμε τον Γιάννη Μόραλη, κομψό, φορώντας κοστούμι, παλιτό και γκρι κασκόλ, να κατεβαίνει τα σκαλιά της γκαλερί στην πλατεία Κοθωνακίου. Λίγα λεπτά αργότερα είχαμε την τύχη να κουβεντιάσουμε, για λίγο, με τον σπουδαίο ζωγράφο μας, παρουσία της Δάφνης Ζουμπουλάκη. Γνωρίζοντας ότι ουδέποτε δίνει συνεντεύξεις και ότι θεωρεί άσκοπο να ερμηνεύει την τέχνη του, απεθήκαμε στα λόγια του, παρεμβαίνοντας διακριτικά με ελάχιστες ερωτήσεις. Τι να ρωτήσεις, άλλωστε, τον σημαντικότερο εν ζωή εκπρόσωπο της νεοελληνικής ζωγραφικής για την τέχνη του, αφού έχει τη βαθιά πίστη ότι κάθε έργο τέχνης μιλάει από μόνο του; Σ' ένα κείμενο του Γιώργου Σεφέρη για

Ο Γιάννης Μόραλης στα χρόνια της νιότη του (άσπρος)

την ερμηνεία της τέχνης μας παρέπεμψε, αλλιώς, αμέσως: «Η ερμηνεία κάθε έργου είναι ερμηνεία του εαυτού μας, όχι εκείνου που το δημιούργησε, αλλά εκείνου που το διαβάζει, το βλέπει ή το ακούει. Θέλω να πω του εαυτού μας, αν δεν του δώσουμε μια υπερβολικά στενώχωρη έννοια, αν τον ονομάσουμε -έστω- τον "πρώτο μας εαυτό", κατά τη διδασκαλία του Σικελιανού».

Αδυνατεί να εξηγήσει τις συνθήκες που γεννούν ένα έργο. Για το άπτιλο ζωγραφικό έργο που φιλοτέχνησε το καλοκαίρι του '74 στην Αίγινα, από το οποίο προέκυψε και ένα γλυπτό της φετινής του έκθεσης, λέει: «Κάποιοι έβλεπαν σ' αυτό το ζωγραφικό έργο τη μορφή ενός πουλιού. Θα έλεγα ότι συνδέεται με μια εικόνα που έβλεπα από το παραθύρι του εργαστηρίου μου στην Αίγινα: ένα φέρι-μπόουτ ερχόταν, ένα άλλο έφευγε. Μια κίνηση». Αμέσως, σαν να έχει υποπέσει σε ατόπημα, υπενθυμίζει την άποψή του περί ερμηνείας ενός έργου από τον δημιουργό του: «Είναι σαν να κάνεις έρωτα και την ίδια στιγμή να λες τι αισθάνεσαι».

Ανάλογο είναι η απάντησή του σε παρατήρηση για το μοναδικό τρόπο που συνυπάρχει στην τέχνη του η αισθητική απόλαυση και ο στοχασμός, κλασικά και σύγχρονα στοιχεία. «Δεν γνωρίζω... Κάποια έργα φτάνουν στην επιφάνεια υποσυνείδητα, από ορισμένα σωτάρια. Προέρχονται από βιώματα, από τον τρό-

πο που ζεις, από τα βιβλία και τη ζωή σου. Είναι ζήτημα αγάπης. Θυμάμαι ότι έβλεπα σε κάποια βιβλία του πατέρα μου τα μωσαϊκά της Ραβέννας, τα φοβόμουν, σαν παιδάκι, λίγο, αλλά κάτι προσπαθούσα να κάνω με το χέρι μου...». Ίσως την εποχή των παιδικών του χρόνων να μορφοποιήθηκαν εντός του τα σύμβολα αρμονίας και γαλήνης του Γιάννη Μόραλη για τα οποία γράφει η διευθύντρια της Πινακοθήκης Μαρίνα Λαμπράκη, με αφορμή τη νέα του έκθεση: «Το θεματικό ρεπερτόριο του ζωγράφου υπήρξε πάντοτε περιορισμένο: ο Θάνατος και ο Έρωτας. Ο έρωτας εκτόπιζε τελικά στα έργα της ωριμότητας το θάνατο, που κυριαρχούσε στα επιτύμβια, επιβιβάζοντας το δικό του νόμο: το θρίαμβο της ζωής, τη γαλήνη της βιωμένης σοφίας».

Χωρίς επιτηδευμένη σεμνότητα, με ηρεμία, ο Μόραλης αναφέρεται στο παρελθόν, ενώ σε μια παρατήρηση για τα επιτεύγματα της γενιάς του λέει χαμηλόφωνα: «Απορώ πώς υπάρχουν περιθώρια να επαίρεται κανένας. Αν αναλογιστεί τι έγινε στην τέχνη μέσα στον αιώνα... Δεν έχει περιθώρια να επαίρεσαι».

Λίγο πριν τον αποχαιρετήσουμε, μιλάει για την αγάπη του για το καλοκαίρι και τη θάλασσα. «Δεν βλέπω το χρόνο να περάσουν οι μήνες, να 'ρθει το καλοκαίρι, να πάω στο εργαστήρι μου στην Αίγινα».

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΝΕΑ του Σπύρου Δομαζάκη

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ

στην Αίγινα

από την Κινηματογραφική Λέσχη
υπό την αιγίδα του Δήμου Αίγινας
και την υποστήριξη
του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών

Το διήμερο 14 και 15 Φεβρουαρίου μια επιλογή από τα ντοκιμαντέρ του φετινού 17ου Φεστιβάλ **Κινηματογράφος και Πραγματικότητα** θα προβληθούν από τη Λέσχη της Αίγινας στο **Σινέ Τίτινα**.

Είναι η πρώτη φορά που διοργανώνεται στην Αίγινα Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ και η Λέσχη ελπίζει αυτή να είναι η αρχή μιας συνεργασίας που καθιερώσει ένα τόσο σημαντικό θεσμό στην πολιτιστική κίνηση της Αίγινας.

Επιλέξαμε ένα τέτοιο κινηματογραφικό είδος, γιατί τα έργα που ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία αποτυπώνουν και αποκαλύπτουν με πολύ προσοχή τρόπο πτυχές της πραγματικότητας, που ζούμε καθημερινά και άλλες που έχουν περάσει και τις βλέπουμε σαν κάτι που δεν θα επιστρέψει. Τα ντοκιμαντέρ είναι η καταγραφή μιας πραγματικότητας μέσα από τις εικόνες που έχει βιώσει ο δημιουργός του. Αυτές οι εικόνες ή το γεγονός είναι το σημείο εκκίνησης, για την ανασύνθεση της ιστορίας. Έτσι το ντοκιμαντέρ γίνεται γέφυρα επικοινωνίας με άλλους πολιτισμούς, αφού μέσα από αυτό μας ανοίγονται καινούργια παράθυρα για να παρατηρήσουμε την πολυπλοκότητα του κόσμου. Ένας τρόπος να μάθουμε για τα προβλήματα των άλλων πολιτισμών, περασμένα και τωρινά, να σκεφτούμε και να μιλήσουμε πάνω σ' αυτά φτάνοντας έτσι σε μια ουσιαστική θέαση της πραγματικότητας.

Τα έργα που θα προβληθούν στο διήμερο θα είναι από διαφορετικά μέρη της γης. Ταινίες που παρατηρούν τη ζωή, τον άνθρωπο και διατυπώνουν ξεχωριστούς στοχασμούς. Τα κλασικά ντοκιμαντέρ του Georges Rouquier, που τα χαρακτηρίζει μια σπάνια ευαισθησία για τον αγροτικό κόσμο και τα οποία σημάδεψαν την ιστορία του ντοκιμαντέρ. Παράλληλα θα παρουσιαστεί ταινία από το πρόγραμμα «Τα αθλήματα σε εικόνες» με θέμα τον αθλητισμό, καθώς δεν μπορεί να αγνοήσει κανείς το μείζον αθλητικό γεγονός, που διοργανώνει φέτος η χώρα μας. Θα παρουσιαστεί, επίσης, βραβευμένη ταινία του ιταλικού Φεστιβάλ του Άζολο, που έχει θέμα τον κόσμο των τεχνών.

Το πρόγραμμα των προβολών θα γνωστοποιηθεί μέσα από έντυπα, που θα μοιραστούν στον κόσμο. Ελπίζουμε η πρώτη αυτή παρουσίαση ενός διεθνούς αφιερώματος στο ντοκιμαντέρ να βρει απήχηση και αυτό εξαρτάται τα μέγιστα από το ενδιαφέρον και την υποστήριξη της εκδήλωσης από το κοινό της Αίγινας, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η σταθερή παρουσία της και στα επόμενα χρόνια.

ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ ΚΑΙ ΑΙΓΙΝΑ

(Συνέχεια από τη σελίδα 5)
μπουργκ. Ο μεγάλος Κρητικός φαινόταν τόσο καλός που ο Σβάιτσερ περίμενε να τον βρει σε πλήρη ανάρρωση για την επόμενη επίσκεψη. Ακόμη διατηρούσε τον απόηχο του παλιού χιούμορ, όπως όταν χαριτολογούσε ότι τα πεζοδρόμια του Φράιμπουργκ βράχθηκαν όχι από τη βροχή, αλλά από τα δάκρυα της κυρίας Καζαντζάκη! Το μόνο του παράπονο: η μεγάλη δίψα... Κι όμως, όπως τελειώνει το έργο του Βίβλιος της Σαμίου για τον «Ασυμβίβαστο» Βάρδο:

Τρυφερό τέλος

«...Κάποτε είδα πως έφερνε το δάχτυλό του στα χείλη του... Προσπαθούσε να δει αν η όρασή του είχε λιγοστεύσει. Γιατί σε λίγες ώρες, δεν μπορού να πω τότε, τα μάτια του γιάρωσαν».

- Νίκος μου, Νίκος μου, φώναξα, με ακούς, αγάπη μου; Έμεινε ακίνητος. Η "παιδική καρδιά" του —ο γιατρός έλεγε πως ο Νίκος είχε καρδιά παιδιού— χτυπούσε ακόμα. Η ανάσα του έγινε ακόμα πιο γρήγορη και πιο σύντομη. Πήρα το αριστερό του χέρι, μεταξωτό, ποτέ ιδρωμένο, το απόθεσα στο κεφάλι μου:

- Δώσ' μου την ευχή σου, Καλέ μου. Κάνε να ακολουθήσω πάντα το δρόμο, που χάραξες...

Το χέρι έμεινε ώρα πολλή πάνω στο κεφάλι μου. Ζεστό, μεταξωτό, πάντα δροσερό όπως το αγαπούσα. Έπειτα το απόθεσα απαλά πάνω στα σεντόνια...

...Γύρισα δίπλα μου, τον κοίταξα πολλή ώρα. Του έκλεισα τα μάτια. Τα μικρά του μάτια, που 'χαν το χρώμα της ελιάς, καλώς, πειραχτούλικά, που δε θα 'βλεπαν ποτέ πια τον ήλιο».